

Wanda Drecka

DWA NIEZNANE OBRAZY ŁUKASZA CRANACHA STARSZEGO*

Wdobie zainteresowania renesansem warto zwrócić wagę na malarza, który stał na przełomie gotyku i renesansu, a który dość doniosłą rolę odegrał w krzewieniu renesansu w Europie Środkowej, Łukasza Cranacha Starszego. Oddziaływał on swoją twórczością nie tylko dzięki szeroko rozprzestrzenianym się dziełom swego warsztatu, ale przede wszystkim dzięki szkoleniu całego zastępu uczniów, anonimowych współtowarzyszy pracy.

Jarosław Pěšina dostrzega w Czechach zasięgi sztuki Cranacha około r. 1520 (począwszy od Mistrza Epitafium Wawrzyńca Hengsta, skończywszy na Mistrzu I. W.)¹. Na Śląsk wpływ ten przenika dużo wcześniej. Już w roku 1508 mamy naśladowcę Cranacha². Wydaje się to zrozumiałe kiedy sobie uprzytomnimy fakt, że najwcześniejsze, bliżej nieznane prace Cranacha dla księcia Saskiego powstają w r. 1505, nieopodal ziemi śląskiej, w Torgau³. Szkoła krakowska reaguje swoiście na jego twórczość. Dowodem tego jest Epitafium z około 1527 r. Jana Sacrana od OO. Misjonarzy w Krakowie⁴, pełne lirycznego wyrazu. W 1535 r. przebywa w Krakowie Pomorzanin, Antoni Wida⁵, prawdopodobnie uczeń Cranacha⁶, a w r. 1557 odnajdujemy go jako malarza Zygmunta Augusta w Wilnie⁷, gdzie w owym czasie znajdowały się obrazy Wittenberskiego Mistrza⁸. Inny uczeń Cranacha, jego młodszy syn Łukasz,

* Obrazy niniejsze były wzmiankowane, a nie opracowane w artykule autorki „Polskie Cranachiana“, Biuletyn Historii Sztuki, Warszawa 1954, nr 1.

¹ J. Pešina, *Česka Malba Pozdní Gotiky a Renesance*. Praha 1950, s. 77.

² C. Müller, *Deutsche Malerei des 16 Jahrhunderts in Schlesien. Ein Überblick mit anschliessendem Katalog*. Schlesische Heimatpflege, Breslau 1935, t. I, s. 217.

³ E. Flechsig, *Cranachstudien*. Leipzig 1900, s. 10.

⁴ M. Walicki, *Trzy epitafia wawelskie*. Arkady 1938, nr 10, s. 547.

⁵ *Cracovia Artificum 1501—1550*, Kraków 1927, nr 826 jako Antonius Widt. Ptaśnik, Rastawiecki przypuszczają, że Antoni Wied (Wiedt) pochodzi z Nadrenii, natomiast H. Bethe (*Die Kunst am Hofe der Pommerschen Herzoge*. Berlin 1937, s. 30) używa jego nazwiska w formie Wida i utrzymuje, że ród ten od XIII w. jest osiadły na Pomorzu, w Szczecinie i Kołobrzegu.

⁶ H. Bethe, j. w., s. 30, 42.

⁷ H. Ehrenberg, *Die Kunst am Hofe der Herzöge von Preussen*. Berlin 1899, s. 27.

⁸ H. Ehrenberg, j. w., s. 19.